

Grønøy-furua på fyrstikkeskene

Av Anfinn Myrvang

(Årbok nr. 2/1986 – Meløy Historielag)

Furua på den velkjente fyrstikkeska er ikke død. Den lever i beste velgående på Grønøy i Meløy.

Norges mest kjente tre?

Vi skulle ikke ta mye feil når vi tør fremsette denne uhøytidelige påstand. Neppe noe annet tre enn furua på hjelpestikkeska kan skilte med å ha fått avbildet sin positur i et antall som ligger i 10-sifferklassen!

Men det nøyaktige antall kan jo leseren selv regne ut – vi bare nevner at hjelpestikkene har innbrakt godt og vel 30 millioner kroner i årenes løp. Når en solgt eske betyr ett øre av disse millionene, så aner man antallet. Eller tenk deg alle hjelpestikkeskene lagt etter hverandre på en linje. Du måtte spasere over fire ganger rundt jorda om du skulle følge denne linja fra begynnelse til veis ende!

I følge vår kilde ble institusjonen Hjelpstikker stiftet i 1942. Den hadde en forgjenger – «Blinde Barns Fyrstikker» - som da hadde eksistert helt fra 1922. Poenget med hjelpstikkene er at for hver eske som selges, skal ett øre gå til humanitære formål. Og midlene skal i størst mulig grad gå tilbake til det området hvor eskene har vært solgt.

Nå er det jo stort sett bare på hjelpstikkene at ettøringen fremdeles eksisterer. Men der kommer den sannsynligvis til å leve i lang tid fremover, selv om markedsføreren av hjelpstikkene har planer om å komme ut med en noe mindre eske i nær fremtid. Også den nye esken blir prydet av Grønøy-fura, men fargene blir helnorske: Rødt, hvitt og blått.

Det var altså selve furua vi skulle fundere litt over.

Fra barnsben har vi hørt om dette grønøyske tre. Likesom fyrstikkene har noe magisk over seg, har også treet båret i seg noe av mystikkens underfundighet, i hvert fall i mine øyne.

Et lite «livets tre», om jeg så må si!

For hvor godt var det ikke å finne fyrstikkjeska når en hutrende i mørke og morgenkulde skulle fyre i kjøkken-ovnen. Eller når blåfrosne fingre på en austavindsforblåst isfisker fikk fyr på en lørvat sneip!

Liksom mytologiens Yggdrasil bredte sine greiner ut over all verden, har vår lokale utgave tøyd sine greiner, om ikke ut over all verden, så i hvert fall ut over de fleste krinkler og kroker i kongeriket – billedlig talt. Under Yggdrasil satt skjebnegudinnene og vannet treets røtter, risset runer og spant på sine håndteiner guders og menneskers livstråd.

Nå sitter det neppe – i hvert fall så langt vi kunne se – norner under Grønøy-furua og bestemmer over menneskenes skjebne, men hvem vet – kanskje er de bare usynliggjort ved hjelp av våre materialistiske og vitenskapelige briller? Heller ikke fant vi Mimes brønn, kilden til all visdom, ved foten av treet, men evig-grønn og frodig fant vi vår lokale Yggdrasil – skjønt fant

Utrustet med fotoapparat og fyrstikkjeske som sikker veiviser – trodde vi – samt en sterk trang til å føle denne kjendisvoksteren på barken, dro vi til Grønøya.

Første stopp ble gjort hos Solveig Meyer, grunneieren av Grønøy-furua. Solveig er forresten den personifiserte hjertelighet. Det er en trivelig opplevelse å komme inn i hennes lune, gamle stue og bli traktert med kaffe og kaker. Huset hennes ligger vakkert til, med frodig hage og vid utsikt i øst og vest, like opp inder en furukledd åsrygg, hvor selve Furua er lokalisert.

« - Du tar bare rett opp her – skli nå endelig ikke – og så går du i den retningen, og holder litt til venstre, så har du furua rett frem på knausen. Umulig å ta feil! »

Beskjeden hørtes grei ut.

Her viser hun oss Kåre Meyers maleri av Grønøy-furua (foto: Anfinn Myrvang).

Ja vel!

Med fyrstikkeska på strak arm travet vi inn i skogen. Gikk først hit, så dit, og så litt hit igjen. Både til høyre og til venstre, opp og ned. Optimismen fortok seg etter hvert. Her var det «Grønøy-furuer» alle vegne! Vi stirret på eska, sammenlignet og kalkulerte tilvekst og eventuell tilårskommenhet. Men nei, vi måtte bare gi opp, og slukøret returnere til Solveig for å innhente ytterligere beskrivelser, samt studere fotografi av nyere dato.

Med presis informasjon og nytt mot gjorde vi nok et fremstøt, og denne gangen fornemmet vi skjebnegudinens hvirken i øret. For plutselig stod vi der – fremfor furua over alle furuer. Vi gned oss litt i øynene – som vandret fra eske til tre og tilbake til eske.

En smule skuffet kanskje, det må innrømmes. Furua var nok ikke av det kaliber vi hadde forestilt oss. Den majestetiske krone, med sus av «mykje lys og mykje varme», samt historie og vestavindskuling, tilhørte jo en ganske alminnelig *pinus silvestris* av bartreslekten.

Men likevel. Dette var berømtheten selv, ingen tvil om det. Gammel og værslitt, ja vel, men ennå omfangsrik i toppen og rank i stammen. Her lever den altså, i tilbaketrucken verdighet kneiser den på knausen sin. Når sant skal sies, er det forståelig at det ikke nytter å lete etter Grønøy-furua bare med ei fyrstikkeske som veiviser. Motivet har jo vokst og utviklet seg siden den gang det ble malt. Dessuten har etterkommerne vokst seg både mange og store rundt gammelfurua i årenes løp.

Hvem som egentlig er den kunstneriske «far» til Grønøy-furua, er vi ærlig talt en smule i tvil om. Sikkert er det imidlertid at Kåre Meyer, født og oppvokst i Åmøyhamn – nå 83 år og bosatt i Bergen – har malt utallige bilder av furua. Hans furu-bilder er, i likhet med hjelpestikkene, spredt ut over det ganske land, forteller Solveig Meyer.

Likeså sikkert er det at kunstneren Thorolf Holmboe malte på Grønøy noen somre tidlig på 1920-tallet. Ett av hans motiv, ei furu med øya Bolga i bakgrunnen, ble kjøpt av NSB, som brukte bildet i sin markedsføring av Norge som reisemål for turistene.

Jernbanemuséet på Hamar har en plakatutgave fra 1923 med fransk tekst.

Det fortelles også at Grønøy-furua skal ha prydet en café på Manhattan i New York. En kar fra Bolga så det under et besøk i verdensbyen omkring 1925. Muligens var også det Holmboes «NSB-furu».

Men uansett kunstnerisk opphav – at furua, som neppe er verken størst eller vakrest blant den frodige øyas eviggrønne vekster, skulle bli kjendis i stort format, det drømte nok ikke kunstneren om den gang.

Fotografen bak dette gamle bildet fra Grønøy har truffet fyrstikkeskemotivet utrolig godt. Speilvendt er det ikke mye å utsette på likheten.

